

Севастьяна Федоренко,
аспірант кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ ТВОРЧОЇ ШКОЛИ ХУДОЖНИКА

Образотворчі здібності прийнято розглядати як сукупність вроджених задатків і вироблених операційних якостей, які забезпечують високі досягнення в художній творчості. До них відносять художнє мислення й творчу уяву, здатність до яскравих зорових образів, емоційність і естетичне почуття, волю і цілеспрямованість, а також сформованість сенсомоторних операцій (стійкість руки, виконання дрібних рухів).

Психологія творчості інтерпретує ключове поняття у двох значеннях: 1) як високосвідому діяльність людини, що спрямована на створення нових продуктів матеріальної і духовної культури, які мають суспільно-історичну цінність; 2) як теоретичну і практичну діяльність людини, яка зумовлює одержання об'єктивно нових результатів. Особистісний аспект творчості передбачає наявність у людини певних знань і вмінь, розвинених здібностей, високої мотивації діяльності, які поєднані з уявою, добре розвинутою інтуїцією й прагненням до реалізації своїх можливостей. Центральним моментом процесу творчості є інсайт – інтуїтивне бачення кінцевого результату, миттєва здогадка, яка спрямовує мислення людини в потрібному напрямі. У зв'язку з цим слушною є думка К. Станіславського про існування в людини надсвідомості – найвищої концентрації душевних сил у процесі творчості.

Крім того, методологічні основи процесу творчості та самої особистості митця обґрунтовує *психологія мистецтва* – галузь психології, предметом дослідження якої виступає виявлення й вивчення закономірностей і особливостей процесу сприймання й розуміння людьми творів мистецтва. Також психологія мистецтва досліджує питання психічних станів митців, які виникають при втіленні їхнього творчого задуму. Вивчаючи психологічні особливості сприймання художніх цінностей, психологія мистецтва розробляє психологічні аспекти художнього виховання й естетичного розвитку людини [1].

Сутність художньої освіти полягає у здатності образотворчого мистецтва формувати гармонійну особистість, надавати їй можливість перетворювати цінності суспільного досвіду через сприйняття творів мистецтва в особистий досвід у процесі здійснення творчого акту. Установлено, що «художня освіта» визначається як процес професійної підготовки майстрів образотворчого, декоративно-прикладного і промислового мистецтва, архітекторів, мистецтвознавців, художників-

педагогів. На основі праць сучасних представників мистецької освіти з'ясовано, що поняття «мистецька школа» вживається для трактування умовних узагальнених рис образно-пластичної мови, яка притаманна певному осередку, регіону окремо взятої нації (національна школа) або навчальному закладу, майстру-митцю. Водночас поняття «художня школа» вживається для визначення напряму в мистецтві, що побудований на засадах організаційно-творчих принципів, поглядів, традицій [2].

У науковій літературі «творчі школи» представлені як спільноти однодумців, які мають об'єднані уявлення про формалізацію образотворчості, виражають її в конкретному стильовому чи просторовому вигляді, що відповідає наявному національному, глобальному або місцевому усталеному образу. Оскільки існування творчих шкіл пов'язано з часовим розвитком суспільства, вони досягають різного рівня розвитку, проте отримують водночас і свій неповторний досвід. Цей досвід стає джерелом самоідентифікації етносів, народів, історичних епох, культурних регіонів. Тому можна з упевненістю стверджувати, що термін «художній» краще відображає багатоаспектність «школи» [3].

Особливої уваги заслуговує узагальнене поняття мистецької школи – «національна художня школа». Проте на теренах національної української держави створюються і живуть творчі школи, що пов'язані з іменами місцевих видатних художників, скульпторів, живописців, графіків, прихильників народно-прикладного мистецтва.

Автентичність творчих шкіл – їх відмітна ознака. Наприклад, при розгляді розвитку регіональної художньої освіти Закарпаття, як зазначає А. Волощук, регіональні особливості становлять: «поєднання здобутків місцевої художньої школи з педагогічним досвідом, напрацьованим в умовах українських регіонів та європейських мистецько-педагогічних традицій; потяг суспільства до духовно-мистецьких цінностей в атмосфері національно-культурного відродження; збереження традиції народної культури та мистецтва» [4].

Натомість І. Красюк розглядає творчі школи, аналізує чинники розвитку художньої освіти Лівобережної України і відзначає таку її специфіку: «переплетіння академічних підходів і традицій професійної підготовки в межах художньо-ремісничої і промислової освіти», «геополітичні, географічні чинники, які визначили своєрідність національного та етнічного складу, станового розподілу населення», а також «генетично споріднені традиції способу життя, матеріального виробництва й мистецтва» [5].

Узагальнюючи вищевикладене, можна зазначити, що ключове значення для розвитку творчих шкіл регіональної художньої освіти має місцеве коріння, а саме – загальнокультурні, традиційні, географічні чинники з суттєвим впливом внутрішньої трансформації місцевого

укладу життя. Проте в кожному з випадків пріоритетною є наявність когорти митців, педагогів, які своїм впливом, розумінням мистецьких традицій в образотворчому мистецтві вкладають у регіональну художню освіту свій мистецький потенціал. У такий спосіб скарби художньої етноспадщини переходять із покоління до покоління, збагачують емоційно-естетичний досвід нащадків, стверджують ціннісне ставлення до виховання патріотичних почуттів і громадянської позиції, забезпечують національний колорит і автентичність розвитку творчих шкіл у системі художньої освіти.

Також варто зазначити, що на характер розвитку сучасних творчих шкіл у системі художньої освіти впливають нові соціокультурні тенденції, тому художня освіта вимагає нині нових форм і методів для їх самореалізації, самовдосконалення, динамічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. – Київ : Академвидав, 2006. – 424 с.

2. Гуріч З. В. Сутність поняття «Регіональна художня освіта» / З. В. Гуріч // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 137. – С. 15–18. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_137_6

3. Мовчан В. І. Митець і художня школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/25402-154-milets-hudojnya-shkola.html/>

4. Волощук А. В. Система художньої освіти школярів у спадщині Золтона Баконія (1946 – 1989 рр.). : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / А. В. Волощук ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2012. – 278 с.

5. Красюк І. О. Художня освіта на лівобережній Україні другої половини ХІХ– початку ХХ ст. : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / І. О. Красюк ; Кіровоградський держ. пед. ун-т імені В. Винниченка. – Кіровоград, 2013. – 20 с.